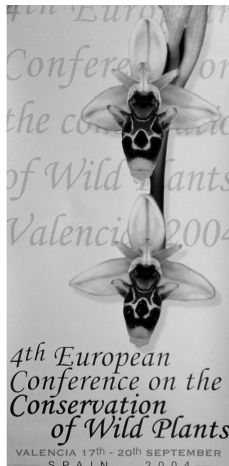

Planta Europa počtvrté

Od počátku 90. let 20. stol. začala skupina evropských botanicky orientovaných ochránců přírody a ochranářsky zaměřených botaniků rozvíjet úsilí k posílení ochrany květeny a rostlinstva. Záhy po 19. generálním shromáždění IUCN — Světového svazu ochrany přírody, které tyto snahy ve svých závěrech podpořilo (stejně jako I. a II. Světový kongres ochrany přírody Montrealu 1996 a Ammánu 2000), začala se již na jaře 1994 tvořit Planta Europa — mezinárodní sdružení na ochranu planých rostlin. První jím pořádaná konference v Hyeres (Francie 1995), měla za úkol posoudit současnou situaci i příští potřeby. Druhá ve švédské Uppsale 1998 navrhla organizační strukturu sdružení a prioritní projekty.

Zvláště významná byla konference třetí, konaná v červnu 2001 v Průhoncích u Prahy (Živa 2001, 4: LXII): na ní se Planta Europa konstituovala jako nová mezinárodní organizace a v průběhu zasedání byl připraven koncept Evropské strategie ochrany rostlin. Ta se po svém dokončení stala vzorem pro Světovou strategii ochrany rostlin, předloženou ke schválení a také přijatou na 6. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti v nizozemském Haagu v dubnu 2002 (Živa 2002, 2: XXIX).

Čtvrtá konference Planta Europa byla uspořádána na pozvání vlády regionu a provincie a slavné místní botanické zahrady ve Valencii ve Španělsku ve dnech 16.–20. září 2004. Možná kapacita 250 účastníků byla plně využita. Zastoupeny byly — až na několik málo výjimek — všechny evropské země pracovníky vědeckých, odborných i výkonných institucí ochrany přírody a bo-

tanických věd i několik významných organizací a orgánů mezinárodních (IUCN, sekretariát a SBSTTA — poradní orgán Úmluvy o biologické rozmanitosti, Rada Evropy, REC — Regionální středisko pro životní prostředí aj.). Potěšující bylo vidět mezi přítomnými mnoho nových tváří, a to zejména tváří mladých.

Hlavním úkolem konference bylo posoudit Světovou i Evropskou strategii ochrany rostlin, tj. stav jejich naplňování; pokrok, kterého bylo dosaženo v uskutečňování jejich cílů a perspektivy dalšího vývoje. To se vedle plenárních zasedání dělo živou výměnou zkušeností a názorů v pěti paralelních pracovních seminářích: 1. Identifikace botanicky významných území (IPAs) v Evropě; 2. Vědecký výzkum, ochrana *ex situ* a úloha botanických zahrad; 3. Ochrana evropské rostlinné rozmanitosti *in situ*; 4. Udržitelný rozvoj a rostlinná biodiverzita zejména ve vztahu k lesnímu hospodářství, zemědělství a hospodářskému využívání planě rostoucích rostlin; 5. Výchova, vzdělávání a uvědomělost širší veřejnosti. Následovalo pět paralelních strategických pracovních workshopů, kde byly posuzovány jednotlivé úkoly Evropské strategie z hlediska již dosažených výsledků a případně jejich určité modifikace a doplnění. Výsledky byly shrnuty v plénu.

Účastníci konference připravili několik desítek posterů k výše uvedeným tematickým okruhům. Ty byly instalovány ve dvou plátěných stanech v areálu botanické zahrady. Naštěstí pěkně, teplé a slunečné po-

časí vydrželo po celou dobu konference, hlavně pak i při závěrečných terénních exkurzích.

Vedle početné účasti z hostitelské země již tradičně přijela velká skupina špičkových i řadových odborníků ze Spojeného království. Početně zastoupena (10 osob) byla Česká republika, kde má Planta Europa již tři členy (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Ústav krajinné ekologie AV ČR, Správa Národního parku České Švýcarsko). Vynikli jsme i pracovním zapojením. Na zahajovacím plénu uváděl zásadní pohled na Úmluvu o biologické rozmanitosti a obě strategie Jan Plesník jako představitel Poradního orgánu pro vědecké, technické a technologické záležitosti Úmluvy o biologické rozmanitosti (SBSTTA-CBD). Jan Čeřovský byl spoluorganizátorem a jedním z referujících tematického pracovního semináře 5. Z ČR byly připraveny a vystaveny 4 postery. Oba výše jmenovaní zůstávají poradci Řídicího výboru Planta Europa, Handrij Härtel (Správa CHKO České Švýcarsko) byl zvolen jeho novým řádným členem.

Prezidentem organizace zůstává T. Inge-lög ze Švédska, za odstoupivšího předsedu byl do čela řídicího výboru zvolen J.-W. Sneep z Nizozemí. Planta Europa udělovala i svá vyznamenání: Cenu Jean-Paul Gallanda za vynikající práci pro ochranu evropských rostlin a tři Stříbrné listy. Nejvyšší ocenění obdržel známý popularizátor Angličan D. Bellamy, prezident organizace Plantlife (které je svěřen i výkon funkce sekretariátu Planta Europa). Na několika shromážděních — pracovním i slavnostním — vzpomněli účastníci konference 25. výročí podepsání Bernské úmluvy o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (případlo právě na 19. září 2004).

Jak již vyplývá z předchozího textu, konference Planta Europa se ustálily jako triennále. Příští se tedy bude konat v r. 2007 a i místo již bylo oznámeno: rumunská Transylvánie.

Jan Čeřovský

ZAÚJALO NÁS

Proč mohou být tajgové ekosystémy náchylné k invazím cizích rostlinných druhů

Přestože biologické invaze cizích, „vetřeleckých“ druhů významně přispívají k úbytku biologické rozmanitosti, jen málo badatelů věnovalo pozornost náchylnosti boreálního biomu (tajgy) k těmto invazím. Na základě poznatků z jiných ekosystémů se předpokládalo, že výskyt „vetřeleckých“ druhů, které ovlivňují jiné druhy, biotopy nebo celé ekosystémy, bude v chráněných územích omezen na místa ovlivněná lidskou činností.

M. Rosse a L. Hermanutz zkoumali z tohoto hlediska národní park Gros Morne ve východní Kanadě, který je vystaven různě intenzivnímu působení člověka. Kromě mapování výskytu nepůvodních rostlinných druhů v oblasti výzkumníci vytyčili plochy, kam již pronikly cizí druhy rostlin a které jsou ovlivňovány jak přirozenými procesy, tak lidskou civilizací. Na těchto lokalitách byl význam invazních nepůvodních druhů rostlin oceňován pomocí změn vnějšího

prostředí a početnosti druhů, a to v průběhu různě intenzivních vnějších narušení (disturbancí). Vliv činitelů prostředí na lokalitě, vymezujících rozšíření „vetřeleckých“ rostlin, autoři hodnotili vícerozměrnou statistickou analýzou.

V souladu se zjištěním z řady jiných biomů se také v kanadské tajze se nejvíce cizích rostlinných druhů, a to jak v absolutním, tak relativním měřítku, vyskytovalo v silně narušených oblastech. Přesto na rozdíl od původních předpokladů docházejí autoři k závěru, že také přírodní oblasti tajgových oblastí jsou náchylné k invazím cizích druhů rostlin. Vegetační typy zranitelné rostlinnými invazemi zahrnují lesy, plochy podél vodních toků, slatiniště a alpinské louky. Přírodní procesy probíhající ve zmiňovaných vegetačních typech zvyšují rozlohu ploch bez vegetačního pokryvu a dostupnost světla, které invazi „vetřeleckých“ druhů podporují. Protože v tajze souvisí výskyt cizích rostlin s přítomností zásaditých půd a vnější narušení tajgového ekosystému nevyvolávají změnu pH půdy, zdá se být jeho náchylnost k invazím předurčena geologií podloží nebo jinými činiteli, ovlivňujícími pH půdy. Šíření cizích rostlinných druhů v národním parku Gros Morne významným způsobem podporuje los (*Alces alces*), který je sám ve zmiňova-

ném chráněném území nepůvodní. Kromě přímého rozšiřování propagulí totiž sešlapává a okusuje vegetaci. Současný charakter vnějších zásahů v biomu tajgy a jejich vzájemné vztahy spolu s podmínkami určitých lokalit a s býložravci umožňují „vetřeleckým“ rostlinám přežívat daleko od míst silně ovlivněných či pozmeněných člověkem. Správcí přírodních oblastí by proto měli obdobné vztahy sledovat a snižovat možnost invaze cizích druhů. [Oecologia, 139 (2004): 467–477]

Lasturnatky a dírkonožci jako ukazatelé změn ve znečištěném prostředí

Ústí řek patří nejen v průmyslově vyspělých státech mezi neohroženější biotopy. Řadu těchto biotopů lidé již úplně nebo částečně zastavěli. Místa, kde vodní toky vtékají do moře, nezřídka hromadí i cizorodé látky, které se sem dostávají splachem z celého povodí.

Španělští biologové pod vedením F. Rize z univerzity ve městě Huelva analyzovali 17 vzorků získaných vrtem v ústí řeky Odiel na jihozápadě země. Na základě shromážděných údajů se pokusili určit, jak se oblast v nedávné době vyvíjela a jak působily přírodní činitelé a činnost člověka na dvě skupiny bezobratlých živočichů — dírko-